

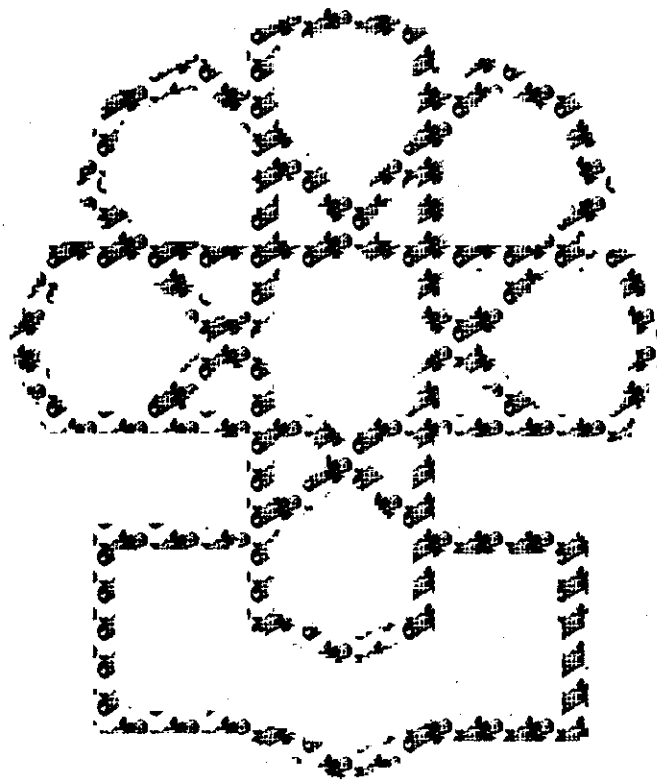
۱۸۷۱

۲۹۵۰

درآمدهای مالیاتی و سایر در لایحه بودجه

درباره لایحه بودجه ۷۷ - شماره (۳۳)

معاونت پژوهشی

آذر ۱۳۷۶

کار: دفتر بررسی‌های اقتصادی

کد گزارش: ۱۶۰۲۹۵۰

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
کتابخانه و واحد اسناد و اطلاع‌رسانی تاریخی
شماره: ۷۰۸۷
تاریخ: ۷/۱۳۷۶

بِسْمِ تَعَالَى

**درآمدهای مالیاتی و سایر در لایحه بودجه
درباره لایحه بودجه ۷۷ - شماره (۳۳)**

کد گزارش: ۱۶۰۲۹۵۰

۱- مقدمه

درآمدهای عمومی دولت در طبقه‌بندی بودجه شامل مالیات‌ها، درآمد حاصل از فروش ارز، درآمد نفت و سایر درآمدها غیر از درآمد اختصاصی است. طبقه‌بندی بخشی این درآمدها در لایحه بودجه به صورت زیر است:

بخش اول- درآمدهای مالیاتی

بخش دوم- درآمد نفت و گاز

بخش سوم- درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولت

بخش چهارم- درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا

بخش پنجم- حق بیمه کمک‌های دریافتی و درآمدهای انتقالی و متفرقه

بخش ششم- اصل و بهره وام‌ها و سود حاصل از سرمایه‌گذاری دولت در داخل و خارج کشور

بخش هفتم- سایر منابع تأمین اعتبار

در این گزارش سعی می‌شود به موارد مهم درآمدی غیر از درآمد حاصل از فروش نفت و گاز توجه خاص صورت گیرد.

۲- تبصره‌های مالیاتی

به طور قطع مالیات‌ها و تصمیم‌هایی که در زمینه پایه مالیاتی، نرخ‌ها و معافیت‌های آن گرفته می‌شود، مهم‌ترین مجموعه از تصمیم‌های اقتصادی در هر جامعه‌ای محسوب می‌شود. به علت اهمیت و گسترده بودن آثار مالیات‌ها تقریباً در کلیه سیستم‌های اقتصادی مالیات‌ها در چارچوب قانون طرح شده و دولت‌ها بر اساس مواد مشخص و صریح قانون می‌توانند مبادرت به جمع‌آوری این نوع درآمدها بکنند. تفاوت قابل توجهی بین آثار درآمدهای مالیاتی و آن‌ها با توجه به نوع پایه‌های مالیاتی و سایر درآمدهای دولت مثل درآمد حاصل از فروش نفت یا فروش خدمات و کالاها وجود دارد، که این مهم بسیار قابل تأمل است.

درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا را می‌توان در واقع امر یک قیمت‌گذاری برای کالاها و خدمات به وسیله تولیدکننده تلقی نمود. هرچند که تعیین این قیمت‌ها به علت ماهیت انحصاری بودن یا کالاها عمومی بودن آن دارای اهمیت ویژه‌ای بوده و مدل‌های متعدد اقتصادی برای آن وجود دارد، ولی می‌توان آن را مشابه قیمت‌گذاری بخش خصوصی برای تولیداتش در نظر گرفت. به عبارت دیگر دولت

۱. کالاها عمومی کالاهایی هستند که به طور همزمان و بدون نیاز به رقابت به وسیله متقاضیان مورد استفاده قرار می‌گیرند. مثل برنانه‌های رادیو و تلویزیون، راه‌ها، جاده‌ها، پارک‌ها و...

خدمات یا کالاهایی را تولید می‌کند و با قیمتی آن را به متقاضیان عرضه می‌کند. این مهم که آیا دولت از ارائه و تولید کالاها و خدمات عمدتاً قصد سودآوری دارد یا برای افزایش رفاه اجتماعی عمل می‌کند مقوله‌ای است بسیار مهم که به نحوه قیمت‌گذاری آن بر می‌گردد. قیمت‌گذاری پست، تلفن، خدمات پستی و غیره از جمله این نوع درآمدها محسوب می‌شوند.

معمولاً آثار قیمت‌گذاری کالاها و خدمات دولتی زیاد گسترده نبوده و در بسیاری از موارد محدود به متقاضیان همان خدمت و کالاها می‌شود. اما نکته مهم‌تر کنترل سرمایه‌گذاری و تولید این کالاها و خدمات به وسیله خود دولت می‌باشد. اگر دولت قیمت کالاها و خدمات خود را افزایش دهد آثار آن می‌تواند کاهش تقاضا برای آن خدمت و در نتیجه کاهش هزینه سرمایه‌گذاری دولت باشد، که به دنبال آن منابع تولید باید به بخش خصوصی منتقل شود که قاعدتاً کارآمدتر عمل خواهد نمود. البته اگر خدمت یا کالای مورد نظر ضروری بوده و فواید اجتماعی گسترده داشته باشد، دولت حتماً باید در نظام قیمت‌گذاری خود به این مهم توجه نماید.

در زمینه درآمدهای مالیاتی قبلاً در مرکز پژوهش‌های مجلس گزارش‌های متعددی ارائه شده که در هر یک به تجزیه و تحلیل مواردی از این مهم پرداخته شده است.^۱ در اینجا مجدداً به چند نکته اشاره می‌کنیم. اصولاً پایه یا منبع مالیاتی را به سه گروه مالیات بر درآمد، مصرف و ثروت تقسیم می‌کنند که هر یک از این گروه پایه‌های مالیاتی به زیر پایه‌هایی تفکیک می‌شوند و برای هر یک از آنها مدل‌های اقتصادی مطرح می‌شود که به تجزیه و تحلیل آثار این مالیات‌ها در رفاه جامعه و تخصیص منابع تولیدی می‌پردازند، مثلاً مالیات بر درآمد به پایه‌هایی چون مالیات به دستمزد و حقوق، مالیات بر شرکت‌ها و غیره تفکیک می‌شود.

تقریباً به استثنای موارد محدودی به طور مثال (در بازار کالاهایی که تولید یا مصرف آن آثار زیانبار ایجاد می‌کنند، مثل سیگار) مالیات‌ها از نظر تخصیص منابع تولیدی و پس‌انداز آثار نامناسبی را در اقتصاد باقی می‌گذارند. به همین دلیل است که مالیات‌ها یا با هدف توزیع مناسب‌تر درآمد یا برای انجام هزینه‌هایی که برای جامعه ضرورت دارد برقرار می‌شوند. آثار مالیات‌ها عمیق بوده و تقریباً کل جامعه یا بخش قابل توجهی را دربر می‌گیرد. این آثار به مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان منتقل شده و تصمیم‌های مصرفی و تولیدی آنها را قطعاً متأثر می‌کند و دولت به طور مستقیم قادر به تغییر این تصمیم‌ها نیست. از طرف دیگر چون مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان انتظار ندارند که تغییرات در نرخ‌ها و پایه‌های مالیاتی زود به زود تغییر نمایند، این آثار پایدار خواهد بود.

در مورد قیمت‌گذاری خدمات دولتی، چون دولت خود ارائه‌کننده کالا یا خدمت بوده و سرمایه‌گذاری و تصمیم در زمینه ادامه تولید یا توقف آن یا تحمل زیان یا بهره‌برداری از سود ایجاد شده را در اختیار دارد، می‌تواند در موقع لزوم آثار ناخواسته را تصحیح و ترمیم کند. از این روی است که معمولاً تصمیم‌گیری در زمینه قیمت‌گذاری (البته در یک چارچوب تعیین شده) در محدوده فعالیت هیئت دولت یا مشترکاً با مجلس قرار دارد ولی تعیین و تغییر نرخ‌ها و پایه‌های مالیاتی قطعاً از طریق مجلس و با مطالعه کافی و بررسی‌های لازم و در طول زمان مناسب صورت می‌گیرد.

با توجه به نکاتی که در جهت الزام طرح پایه‌ها و نرخ‌های مالیاتی به صورت قانون مالیاتی در مجلس شورای اسلامی عنوان نمودیم، برخی تبصره‌های لایحه بودجه را به صورت خلاصه مورد توجه قرار می‌دهیم تا مواردی که جنبه مالیاتی دارند را از موارد قیمت‌گذاری کالاها و خدمات از یکدیگر

۱. در این خصوص می‌توانید به گزارش‌های تهیه شده در این مرکز تحت عنوان «مروری بر مشکلات ساختاری مالیات‌ها» کد ۲۷۹۳-۲۴، مهر ۱۳۷۶ و «طرح مطالعاتی اصلاح نظام مالیاتی کشور» (۱۱) در مورد وضعیت و روند کنونی مالیات بر شرکت‌ها کد ۱۷۰۲۵۰۹، آبان ۱۳۷۶ مراجعه کنید.

بازشناسیم. در بین تبصره‌هایی که ماهیت مالیاتی دارند، بعضی پایه‌ها و فرخ‌های مالیاتی را تعیین می‌کنند و بعضی معافیت‌های مالیاتی هستند که به هر صورت هر دو موزد باید در چارچوب قوانین مالیاتی مطرح شوند. مثلاً بند (ج) تبصره ۸ کلیه هزینه‌هایی که توسط هر شخص حقیقی یا حقوقی در امور عام‌المنفعه عمومی (تحت نظارت مراجع ذی‌ربط) صورت می‌گیرد را از درآمد مشمول مالیات آنها قابل کسر اعلام می‌کند. همچنین تبصره ۱۴ حق ثبت سفارش کالاهای وارداتی را برای کالاهای اساسی و کاغذ معاف می‌کند. مجدداً بند (د) تبصره ۳۳ نیز بحث معافیت را می‌کند. در اینجا ما به این موضوع که آیا این معافیت‌ها باید وجود داشته باشد یا به صورت دیگری به این امور کمک شود بحث نخواهیم داشت، بلکه اعتقاد داریم که این معافیت‌ها باید در چارچوب قوانین مالیاتی مطرح و بررسی شوند.

موارد بیشتری هستند که ماهیت قانون مالیاتی دارند ولی در تبصره‌ها آمده‌اند، مثلاً تبصره ۲۸ دو مورد مالیات بر عرضه و یک موزد واردات را مطرح می‌کند که هر سه مورد آثار نظری مالیات‌های بر مصرف و بازار را دارند. برقراری و دریافت نرخ بر تولید جوچه یا هر واحد دام قطعاً مالیات بر عرضه و مصرف تلقی می‌شود؛ چنانچه دریافت ۵ ریال برای هر کیلو غلوفه وارداتی نیز مالیات بر واردات است. از آن بدتر این است که این مالیات‌ها به صورت اختصاصی به موارد مشخصی تخصیص می‌یابند نه از طریق یک طبقه‌بندی هزینه و فایده. بند (و) و (ز) تبصره ۳۳ نیز صحبت از نرخ‌های مالیاتی می‌کنند؛ در اینجا مالیات بر حمل و نقل مطرح شده است. به همین ترتیب بند (ب) تبصره ۳۴ تغییر در نرخ مالیاتی محسوب شده و بند (ب) تبصره ۳۶ نیز نحوه تخصیص منابع مالیاتی را به طور خاص مطرح می‌کند. تبصره ۵۴ نیز اصولاً به تغییر نرخ مالیاتی و تخصیص منابع مالیاتی به هزینه‌های مشخص شده مربوط است.

بند (الف) تبصره ۵۸ یک مجموعه مالیات‌های غیرمستقیم را مطرح می‌کند، که جدا از بعضی اختلال‌ها که در آن وجود دارد اگر از طریق قانون مالیاتی و متکی به مطالعه کافی و نقد لازم نباشد قطعاً می‌تواند آثار ناخواسته‌ای را به بار آورد. مجموعه‌ای که در این تبصره آمده ظاهراً قبلاً نیز به صورتی مطرح بوده که خود یک سری پایه‌ها و نرخ‌های مالیاتی را دربر می‌گیرد که به بررسی و مطالعه کاربردی نیازمند است تا آثار آن بر تخصیص منابع و توزیع درآمد و حتی متغیرهای کلان اقتصادی آشکار شود و قطعاً طرح آن در لایه تبصره‌های بودجه خطا و نامناسب است.

در بالا چند بار به نحوه عمل تخصیص یک درآمد مالیاتی به هزینه خاص اعتراض شد که شاید لازم باشد چند کلمه‌ای در این مورد نوشته شود. اصولاً غیر از موارد خاص و استثنایی، چنین روشی در بودجه‌بندی غیرکارآمد است و روش کارآمد و متداول در بودجه‌بندی این است که کلیه درآمدها در یک جا جمع شده و سپس به هزینه‌ها بر اساس اولویت و طبقه‌بندی هزینه و فایده تخصیص یابد تا بیشترین فایده اجتماعی به دست آید. اگر یک درآمد متغیر را برای یک هزینه خاص در نظر بگیریم این امکان وجود دارد که به علت کم آمدن درآمد پیشرفت طرح یا انجام هزینه ضروری که فایده بالاتری را ایجاد می‌کند متوقف شود. در حالی که در جای دیگری ممکن است درآمد بیشتر باعث شود که هزینه‌های غیرضروری یا کم ضروری تر صورت گرفته یا طرح‌های کم‌اهمیت‌تر اجرا شوند. بدیهی است که چنین روشی در تخصیص منابع، آثار نامناسب به جای خود خواهد گذاشت.

مواردی چند از قیمت‌گذاری در کنار موازادی که تبصره‌های بودجه به نکات مالیاتی می‌پردازند موارد بیشتری

۱. مثل استثنای مورد ۳ از بند (الف).

وجود دارد که تبصره نحوه قیمت‌گذاری کالاها و خدمات تولید شده به وسیله دولت را مطرح می‌کند و در این موارد لزوم چندانی برای طرح به صورت قانون وجود ندارد. مثلاً موارد ۱، ۲، ۳، ۶ و ۸ بند (ز) تبصره ۹؛ بند (الف) تبصره ۳۲؛ بند (د) تبصره ۳۶؛ بند (۱) تبصره ۴۵؛ بند (الف) تبصره ۴۶ و تبصره‌های ۴۹ و ۵۰ از این جمله تلقی می‌شوند.

۳- درآمدهای مالیاتی در لایحه بودجه ۱۳۷۷

این بخش از گزارش متوجه پیش‌بینی ارقام درآمدهای مالیاتی لایحه بودجه سال ۱۳۷۷ است. بررزی در دو قسمت صورت می‌گیرد، یکی امکان دستیابی به درآمد مالیات‌های غیرمستقیم را مطالعه می‌کند و در قسمت دیگر آثار اجرای مالیات‌های مستقیم را می‌بینیم. دلیل تقسیم‌بندی فوق به شرایط اجرایی مالیات‌ها برمی‌گردد. در مورد مالیات‌های مستقیم، کم و بیش دولت این توانایی را دارد که به علت در اختیار داشتن پایه مالیاتی، با فشاری که به مالیات‌دهنده وارد می‌کند، به هر صورت، مالیات مورد نظر خود را جمع‌آوری نماید. البته در اینجا قطعاً آثار نامطلوبی به علت فشار بیش از اندازه مالیات به بار خواهد آمد که قابل توجه است. اما در مورد مالیات‌های غیرمستقیم و مالیات بر مصرف، اطمینانی در تحقق درآمدهای پیش‌بینی شده مالیاتی وجود ندارد. به هر صورت نخست جهت انعکاس یک تصویر کلی، در نمودار شماره ۱، کل درآمد مالیاتی را از سال ۱۳۷۰ الی ۱۳۷۷ نشان داده‌ایم، ارقام سال ۱۳۷۶ مربوط به بودجه مصوب (M) و سال ۱۳۷۷ رقم لایحه بودجه (L) است. روند صعودی درآمدهای مالیاتی اسمی فوق کاملاً قابل مشاهده است. منحنی دیگری در این نمودار رسم شده است که فقط برای سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۷۵ که نرخ تورم موجود است ادامه دارد، این منحنی کل درآمدهای مالیاتی به قیمت ثابت را نشان می‌دهد. قابل مشاهده است که درآمدهای واقعی مالیاتی طی سال‌های فوق نه تنها افزایش نداشته، بلکه حداقل برای سال‌های ۱۳۷۲، ۱۳۷۳ و ۱۳۷۴ کاهش نیز داشته است.

نمودار شماره ۲ را برای مقایسه کل درآمد مالیاتی (T-TAX)، مالیات بر شرکت‌ها (SH)، مالیات بر مصرف (MAS)، مالیات بر واردات (IM) و مالیات بر درآمد (Y) رسم نموده‌ایم. در این نمودار از قلم مربوط به مصوب بودجه (M) سال ۱۳۷۶، عملکرد (A) سال ۱۳۷۶ (براساس شش ماهه اول سال که با ضرب اعداد مربوطه در ۲ و تبدیل آن به پیش‌بینی عملکرد ۱۳۷۶ به دست آمده است) و ارقام لایحه (L) ۱۳۷۷ را مورد مقایسه قرار داده‌ایم. این نمودار نشان می‌دهد که پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۷۶ برای مالیات بر درآمد و مالیات بر شرکت‌ها بیشتر از مصوب ۱۳۷۶ و کمتر از ارقام لایحه ۱۳۷۷ است؛ در صورتی که ارقام کل درآمدهای مالیاتی، مالیات بر واردات و مالیات بر مصرف نشان می‌دهند که پیش‌گویی عملکرد ۱۳۷۶ کمتر از مصوب ۱۳۷۶ است. این موضوع نشان‌دهنده این است که در مورد مالیات‌های غیرمستقیم و مالیات بر مصرف، اشاره کردیم که در مورد مالیات‌های غیرمستقیم که عمدتاً به رفتار مصرف‌کننده و تمایلات آنها وابستگی دارد پیش‌بینی باید براساس یک روند یا در صورت تغییر شرایط، متکی به مدلی باشد که بتواند این مهم را توضیح دهد. در اینجا مایا کمک نمودار شماره ۳ نشان داده‌ایم که هر چند رقم لایحه ۱۳۷۷ بسیار کمتر از مصوب ۱۳۷۶ است ولی با توجه به پیش‌بینی عملکرد که با برآورد از

۱. در این خصوص می‌توانید به گزارش‌هایی که در پی‌نوشتار قبلی آمده مراجعه کنید.

عملکرد ۸ ماهه اول سال ۱۳۷۶ به دست آمده است، رقم قابل انتظار لایحه ۱۳۷۷ نیز قابل حصول نیست. به عبارت دیگر رقمی حدود ۵۳۵/۳ میلیارد ریال پیش بینی عملکرد ۱۳۷۶ کمتر از لایحه ۱۳۷۷ است. نمودار شماره ۴ روند مالیات های اسمی بر مصرف را برای عملکرد سال های ۱۳۷۰ الی ۱۳۷۵، مصوب ۱۳۷۶ و لایحه ۱۳۷۷ نشان می دهد. چنانچه در بالا اشاره کردیم در مورد مالیات های اسمی بر مصرف هر چند که لایحه سعی نموده به طور واقعی تری به درآمد مالیات بر مصرف نسبت به سال ۱۳۷۶ نگاه کند، ولی هنوز نسبت به عملکرد سال ۱۳۷۶ غیر واقعی است؛ ما در گزارش سال گذشته احتمال عدم تحقق رقم لایحه ۱۳۷۶ را برای مالیات های بر مصرف یادآور شده بودیم.

خلاصه آن که مروری بر پیش بینی و عملکرد ۸ ماهه سال ۱۳۷۶ و توضیحات پیش گفته این نتیجه حاصل می شود که رقم مندرج در لایحه در زمینه مالیات غیر مستقیم غیر قابل حصول پیش بینی می شود.

مالیات بر واردات: گروه دیگری از مالیات های غیر مستقیم که آثار مالیات های بر بازار را دارد، مالیات بر واردات است. نخست با کمک نمودار شماره ۵ از قام مالیات بر واردات مصوب ۱۳۷۶، پیش بینی عملکرد ۱۳۷۶ و لایحه ۱۳۷۷ را مقایسه می کنیم. این نمودار به خوبی نشان می دهد که رقم پیش بینی عملکرد ۱۳۷۶ نسبت به لایحه خیلی دور است. به عبارت دیگر رقم مالیات بر واردات در لایحه ۱۳۷۷ حدود ۲۴۷۴/۷ میلیارد ریال بیشتر از پیش بینی عملکرد ۱۳۷۶ است. همچنین نمودار ۵ نشان می دهد که پیش بینی عملکرد ۱۳۷۶ نیز کمتر از مصوب ۱۳۷۶ است و این نکته نیز در گزارش سال گذشته پیش بینی شده بود. نمودار شماره ۶ عملکرد سال های ۱۳۷۰ الی ۱۳۷۵، مصوب ۱۳۷۶ و لایحه ۱۳۷۷ را برای مالیات بر واردات نشان می دهد.

به نظر می رسد که اگر در سیاست های وارداتی و به خصوص سیاست های ارزی دولت در سال آینده تغییری ایجاد نشود، درآمد حاصل از مالیات بر واردات پیش بینی شده در لایحه ۱۳۷۷ قابل دسترسی نباشد.

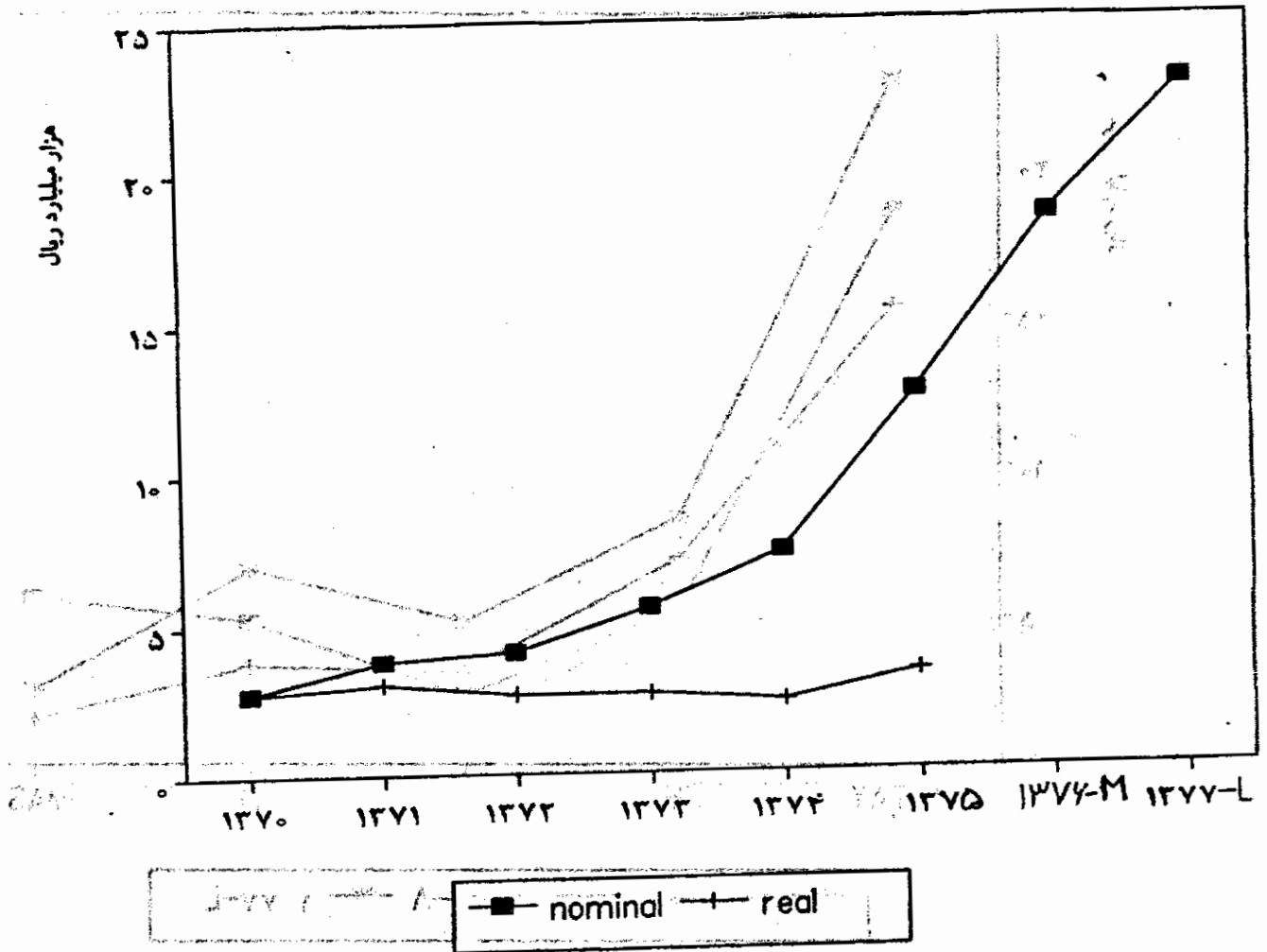
مالیات های مستقیم و مالیات بر شرکت ها: مالیات بر شرکت ها و مالیات بر درآمد یکی از مهم ترین و عمده ترین مالیات ها در مجموعه درآمدهای مالیاتی است. این مالیات آثار گسترده ای بر تصمیم گیری در سرمایه گذاری و در نتیجه تولید جامعه باقی می گذارد. از آنجا که یک گزارش مستقل، اخیراً در این زمینه منتشر شده در اینجا فقط به بررسی ارقام لایحه می پردازیم^۲ و یادآور می شویم که در زمینه مالیات بر شرکت ها چون دولت اقتدار اعمال مالیات را دارد مشکل تحقق مالیات زیاد مطرح نبوده و بلکه گاه دولت عدم تحقق مالیات ها بر بازار را از طریق فشار بیشتر به این بخش جبران می کند. این مهم در گزارش سال قبل و گزارش های دیگر با جدول و نمودار نشان داده شده است.

نموار شماره ۷ و ۹ رقم مالیات بر شرکت ها و مالیات بر درآمد را برای مصوب و عملکرد ۱۳۷۶ و لایحه ۱۳۷۷ نشان می دهد. ستون آخر که در زیر محور قرار گرفته است مازاد رقم پیش بینی شده در لایحه را نسبت به برآورد عملکرد ۱۳۷۶ تصویر می کند.

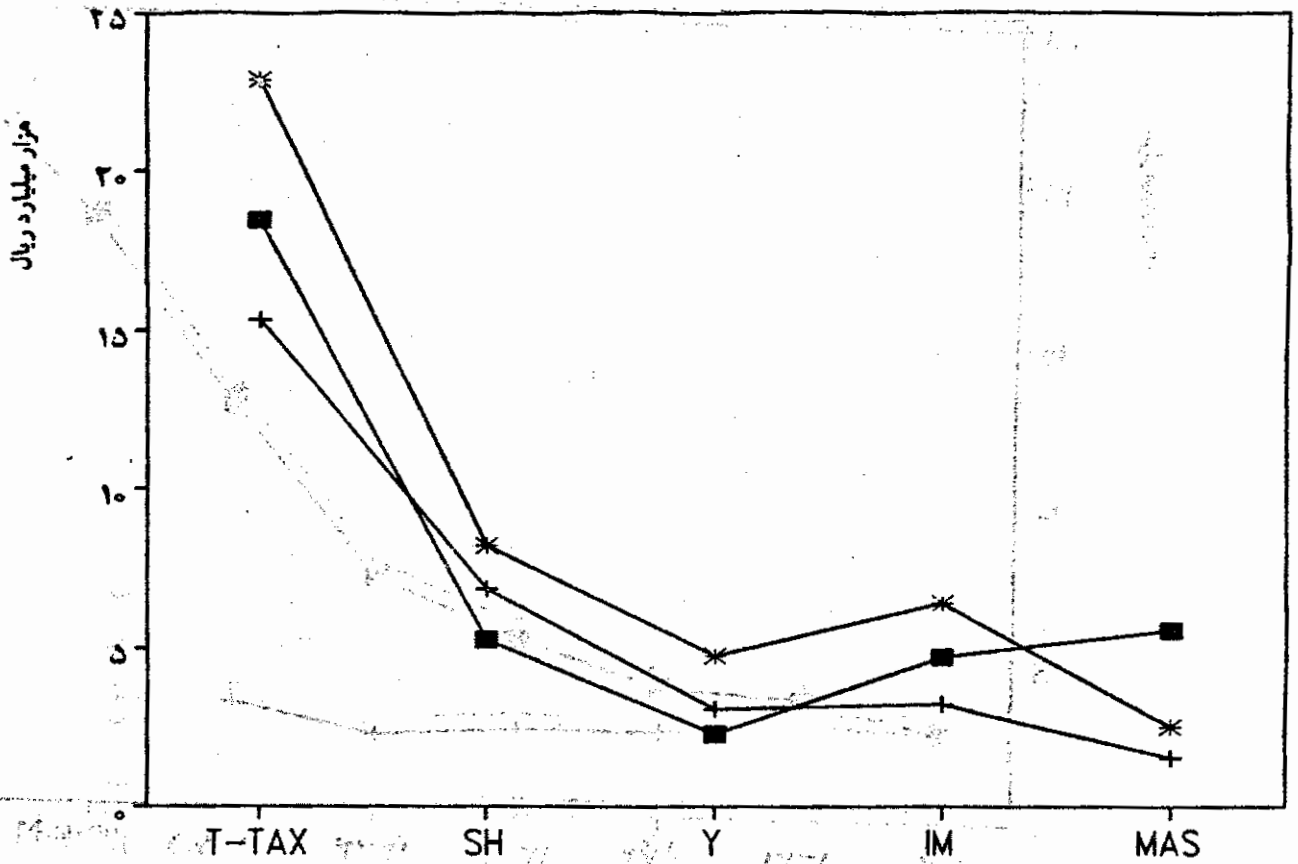
در مورد مالیات بر شرکت ها پیش بینی لایحه (۸۲۲۰/۵ میلیارد ریال) از برآورد عملکرد سال ۱۳۷۶

۱. درآمدهای مالیاتی در لایحه بودجه ۱۳۷۶، شماره ۴، آذر ماه ۱۳۷۵.
 ۲. طرح مطالعاتی اصلاح نظام مالیاتی کشور (۱۱) در مورد وضعیت و روند کنونی مالیات بر شرکت ها، کد ۱۷۰۲۵۰۹، آبان ۱۳۷۶.

نمودار شماره ۶- کل درآمدهای مالیاتی

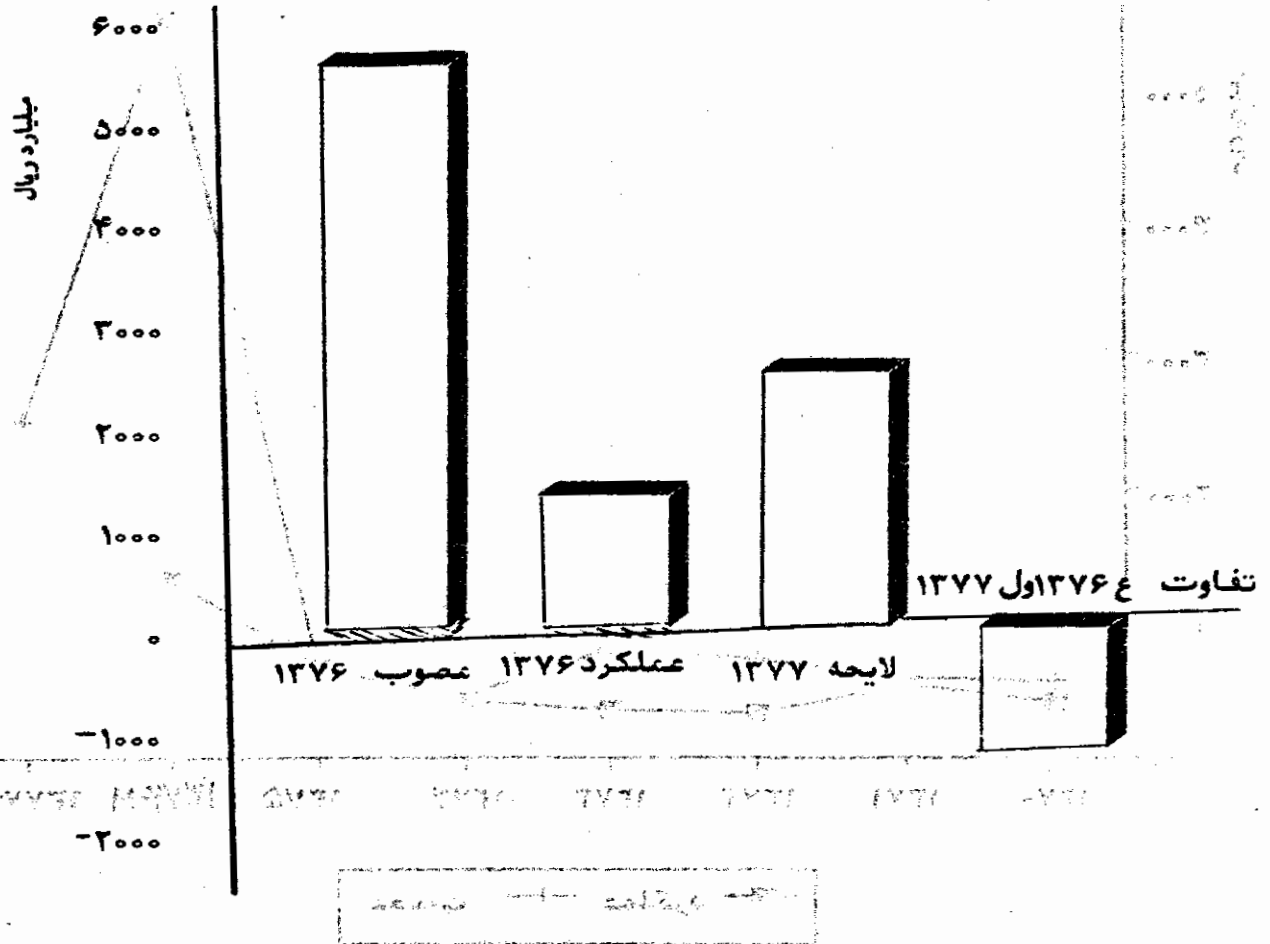

شماره ۲ - مقایسه انواع مالیات‌ها

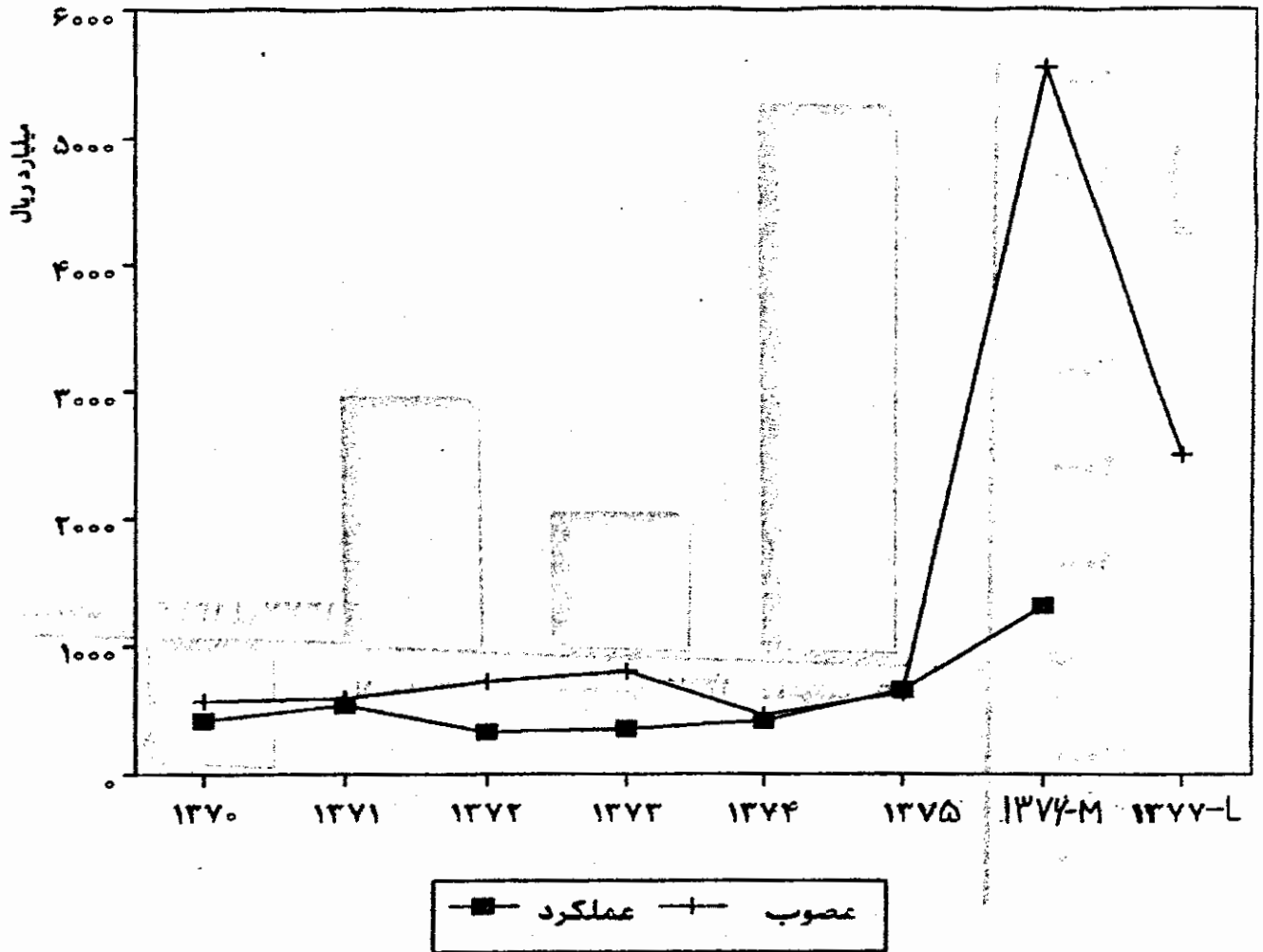

■ ۱۳۷۶-م + ۱۳۷۶-ا * ۱۳۷۷-ل

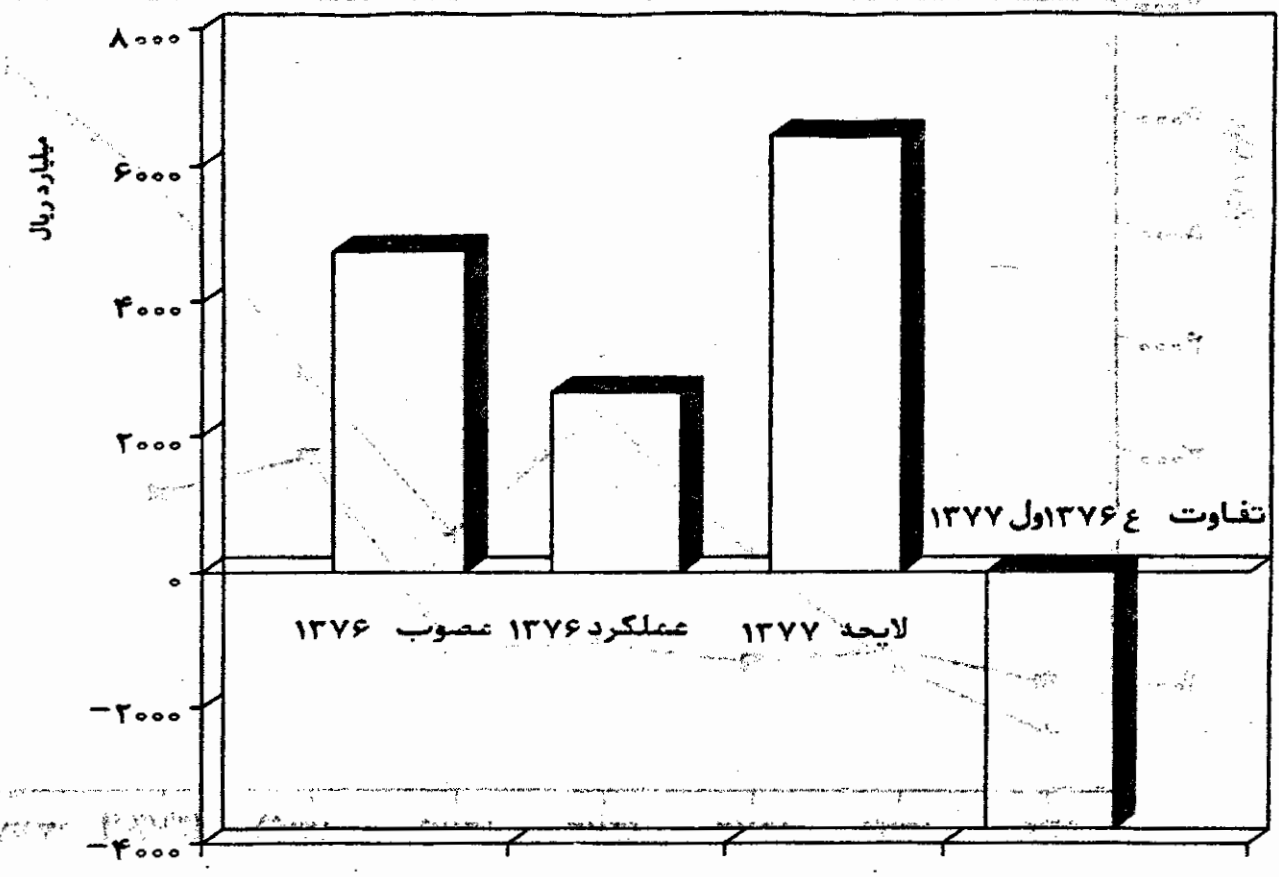
نمودار شماره ۳- مالیات بر مصرف

نمودار شماره ۴- مالیات بر مصرف

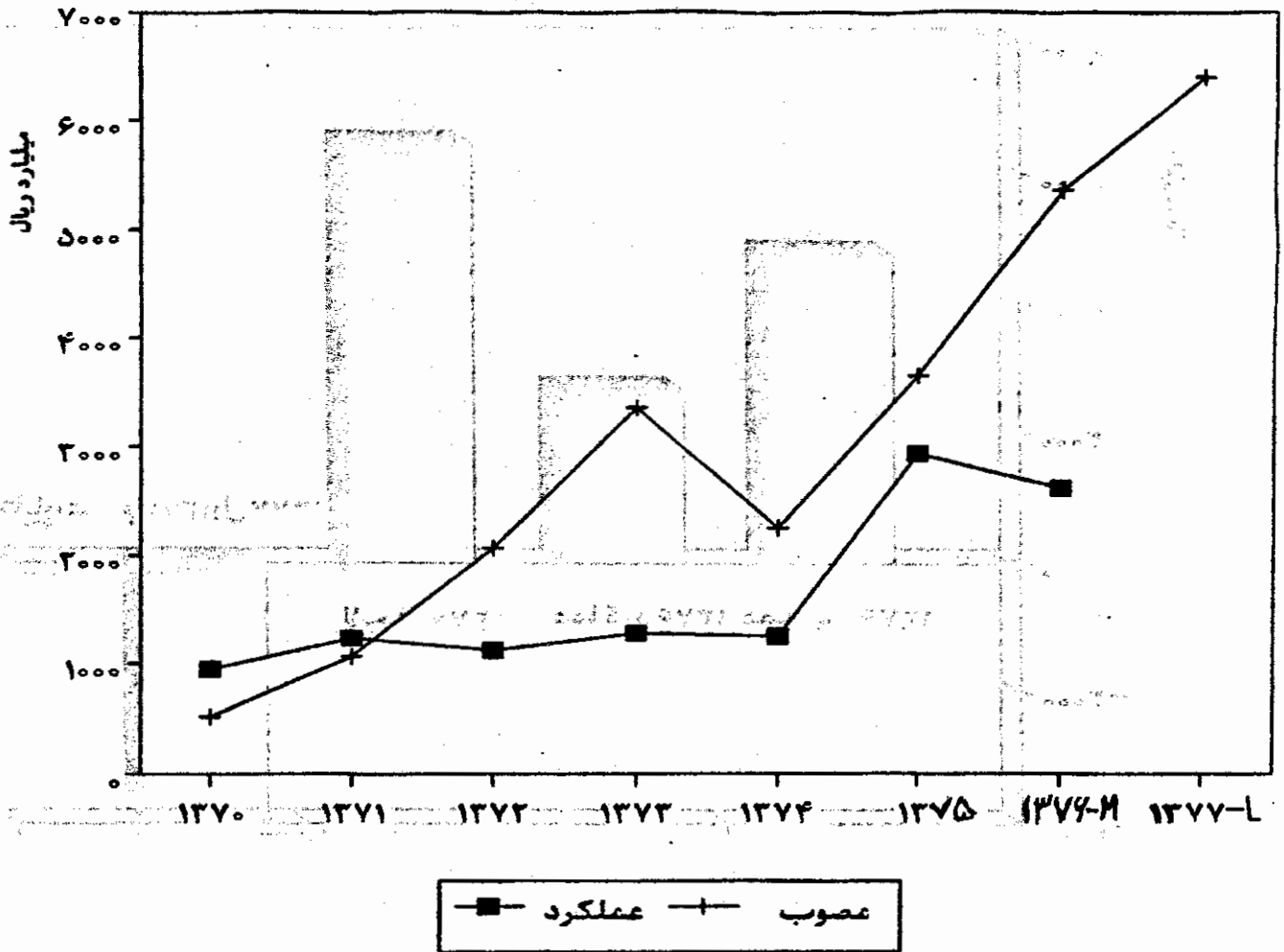

نمودار شماره ۵- مالیات بر واردات

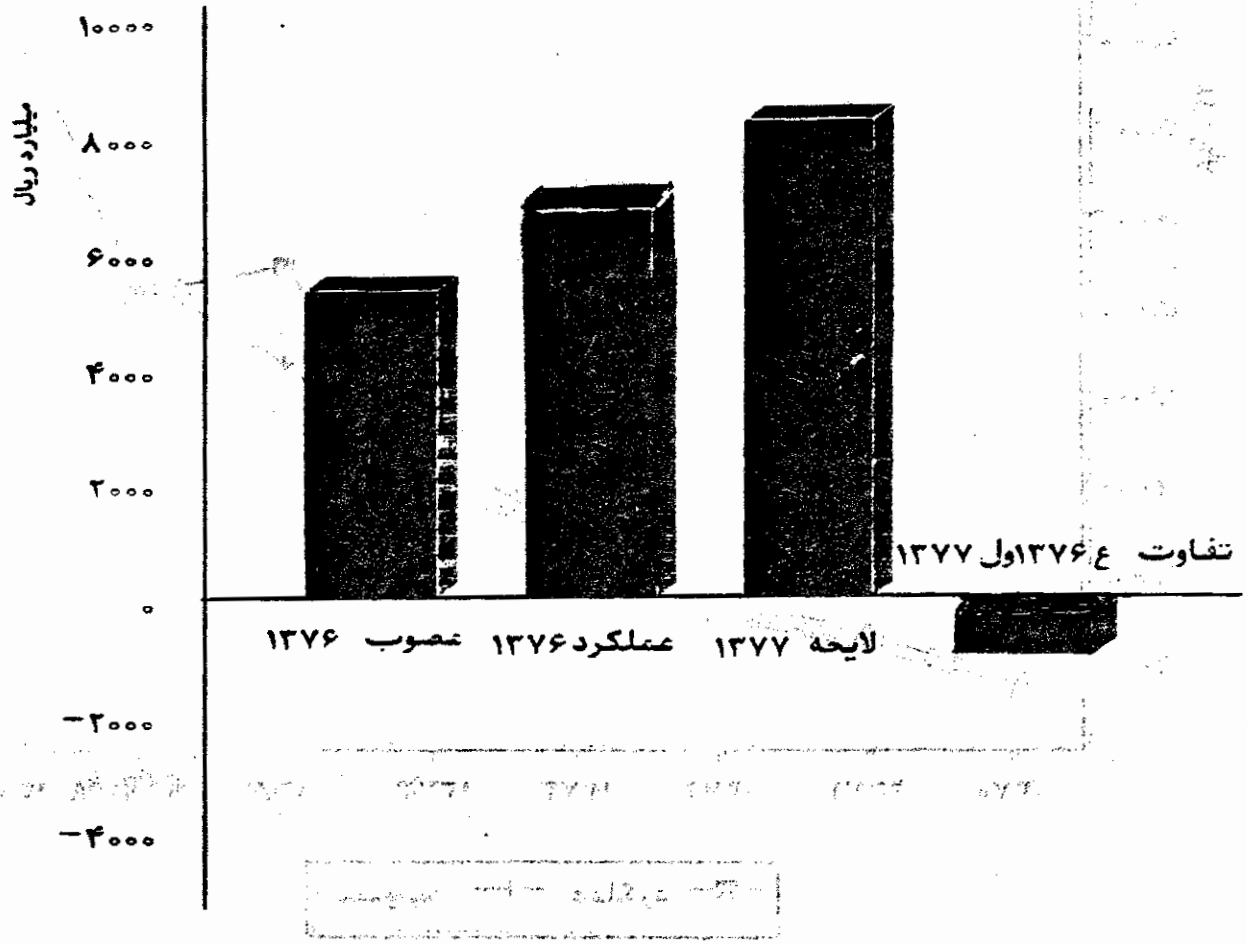

منبع: گزارش عملکرد مالیات بر واردات

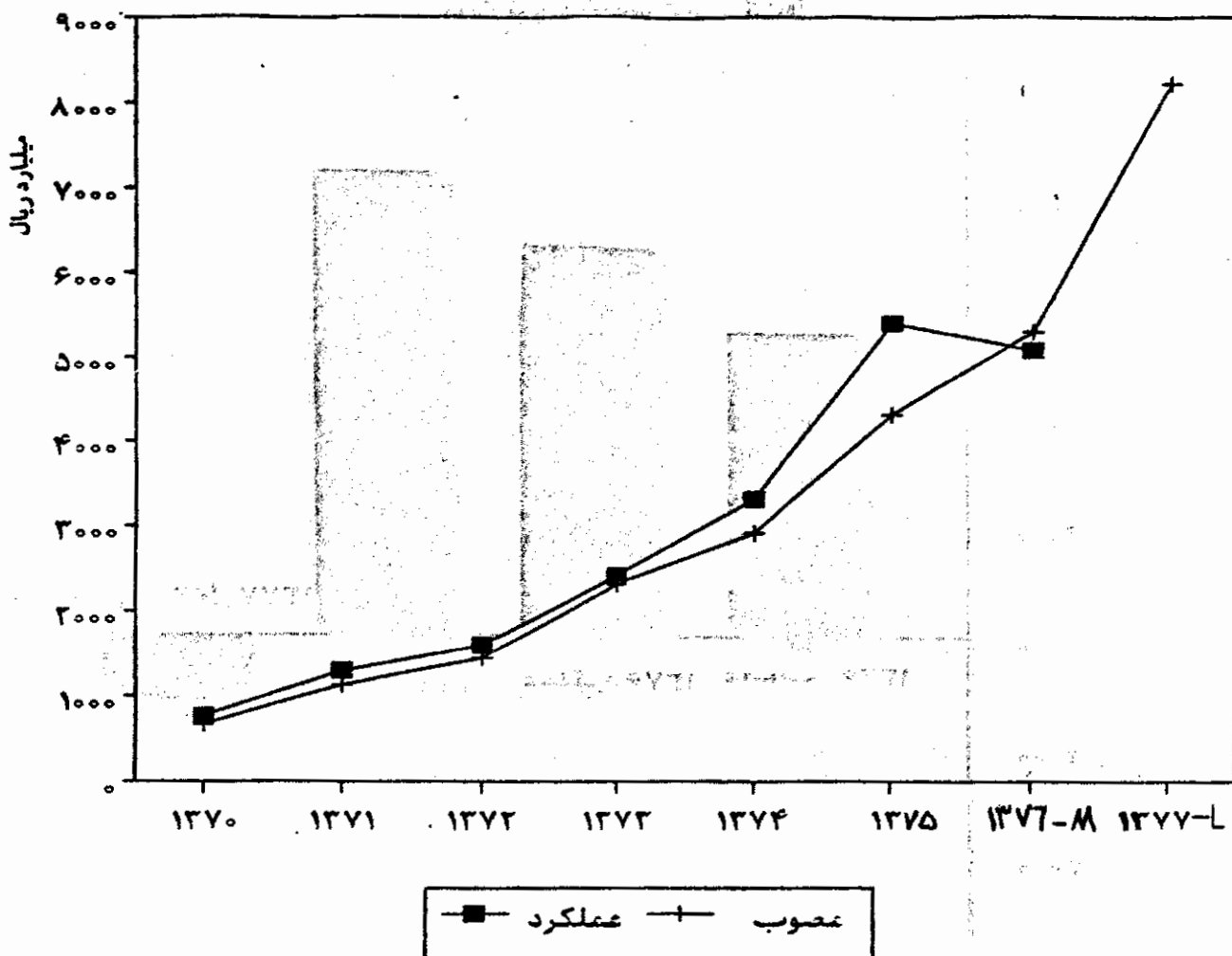
نمودار شماره ۶- مالیات بر واردات

نمودار شماره ۷- مالیات بر شرکت‌ها

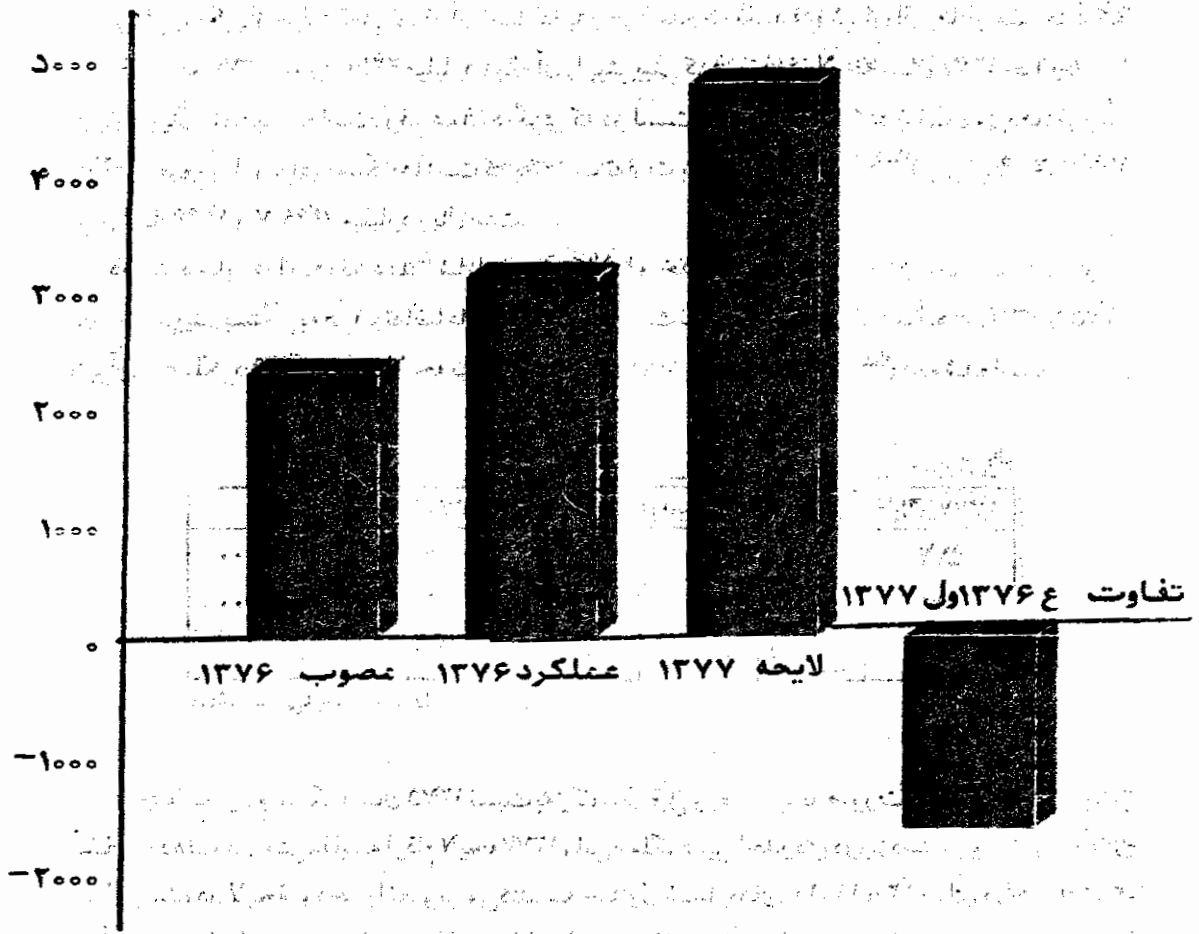

نمودار شماره ۸- مالیات بر شرکت‌ها

تعداد از شماره ۹- مالیات بردرآمد

میلیارد ریال

در سال ۱۳۷۷، عملکرد مالیات بردرآمد سازمان تامین اجتماعی به میزان ۴۸۰۰ میلیارد ریال بالغ گردید که نسبت به سال ۱۳۷۶، افزایش ۹۲ درصدی را در بر داشت. این افزایش عمدتاً ناشی از اجرای قانون مالیات بر درآمد حقوق و افزایش نرخ مالیات بر درآمد حقوق است. همچنین، اجرای قانون مالیات بر درآمد اجاره و افزایش نرخ مالیات بر درآمد اجاره نیز در افزایش این رقم مؤثر بوده است. در سال ۱۳۷۶، عملکرد مالیات بردرآمد سازمان تامین اجتماعی به میزان ۲۵۰۰ میلیارد ریال بالغ گردید که نسبت به سال ۱۳۷۵، افزایش ۱۰۰ درصدی را در بر داشت. این افزایش عمدتاً ناشی از اجرای قانون مالیات بر درآمد حقوق و افزایش نرخ مالیات بر درآمد حقوق است. همچنین، اجرای قانون مالیات بر درآمد اجاره و افزایش نرخ مالیات بر درآمد اجاره نیز در افزایش این رقم مؤثر بوده است.

۴- سایر درآمدهای دولت

رقم لایحه برای سایر درآمدهای دولت (با احتساب درآمدهای اختصاصی و برگشتی از پرداخت‌های سال‌های قبل) در سال ۱۳۷۷ حدود ۴۰۰۰۰ میلیارد ریال پیش‌بینی شده که با توجه به رقم قطعی سال ۱۳۷۵ برای همین گروه از درآمدها که حدود ۱۷۰۰۰ میلیارد ریال بوده تقریباً ۱۳۵ درصد افزایش باید داشته باشد. در این گروه یکی از موارد قابل توجه آن است که با وجود عدم عملکرد فروش اوراق بهادار مشارکت که لایحه بودجه ۱۳۷۶ حدود ۲۲۵۰ میلیارد ریال آن را پیش‌بینی کرده بود، در لایحه سال ۱۳۷۷ حدود ۲۵۰ میلیارد ریال منظور شده است. رقم عمده دیگری که در لیست سایر درآمدها خود را نشان می‌دهد فروش کالاها و فروش ارز برای دستگاه‌ها است که به ترتیب تفاوت پیش‌بینی عملکرد ۱۳۷۶ و رقم لایحه ۱۳۷۷ برای آنها، ۸۸۴۶ و ۷۹۶۹/۷ میلیارد ریال است.

در مورد سایر درآمدها که عمدتاً شامل فروش کالاها و خدمات است، تا حدودی مشابه مالیات‌های بر بازار، پیش‌بینی بستگی به طرف تقاضا دارد که در کنترل دولت نیست. روند عملکرد سال‌های ۱۳۷۴ و ۱۳۷۵ و برآورد عملکرد ۱۳۷۶ و ارقام لایحه برای سه مورد عمده در جدول شماره ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱
(میلیارد ریال)

کد	عملکرد ۱۳۷۴	عملکرد ۱۳۷۵	برآورد عملکرد ۱۳۷۶	لایحه ۱۳۷۷
۳۰۰,۰۰۰	۱۶۱	۱۹۵	۱۳۸	۵۷۴
۴۰۰,۰۰۰	۴۶۷۲	۸۶۳۷	۶۲۰۰	۱۹۹۶۵
۴۱۰,۰۰۰	۱۷۸۶	۳۰۶۲	۲۱۳۸	۷۰۵۷

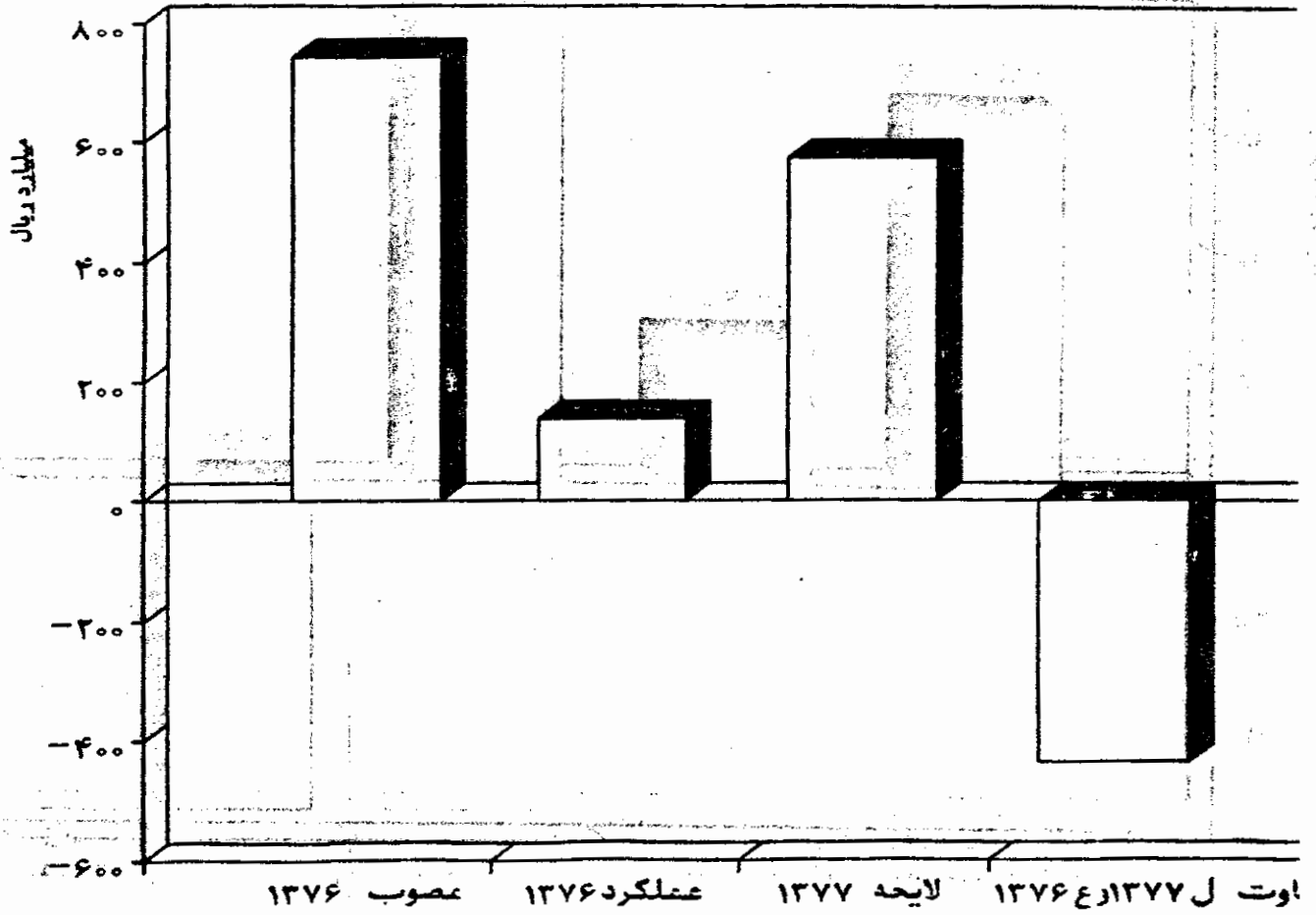
عملکرد بعضی از سایر درآمدها

هر چند که ارقام عملکرد سال ۱۳۷۵ نسبت به یک سال قبل و بعد خود به صورت قابل ملاحظه‌ای بیشتر نشان می‌دهد، ولی حتی مقایسه ارقام لایحه ۱۳۷۷ و این عملکرد نیز تا حدودی دور از دسترس بودن درآمدهای منظور شده در لایحه بودجه را تصویر می‌کند. سه جدول شماره‌های ۱۰، ۱۱ و ۱۲ برای دو کد اصلی، درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولت (۳۰۰,۰۰۰) و درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا (۴۰۰,۰۰۰) و یک زیرگروه عمده کد اخیر یعنی درآمدهای حاصل از خدمات (۴۱۰,۰۰۰) را نمایش می‌دهد. نمودار شماره ۱۰ ارقام مربوط به مصوب بودجه ۱۳۷۶، برآورد عملکرد ۱۳۷۶ و لایحه ۱۳۷۷ را برای درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولت نشان می‌دهد. آخرین ستون که ارقام منفی را نشان می‌دهد مازاد پیش‌گویی لایحه ۱۳۷۷ را نسبت به عملکرد ۱۳۷۶ مشخص می‌نماید.

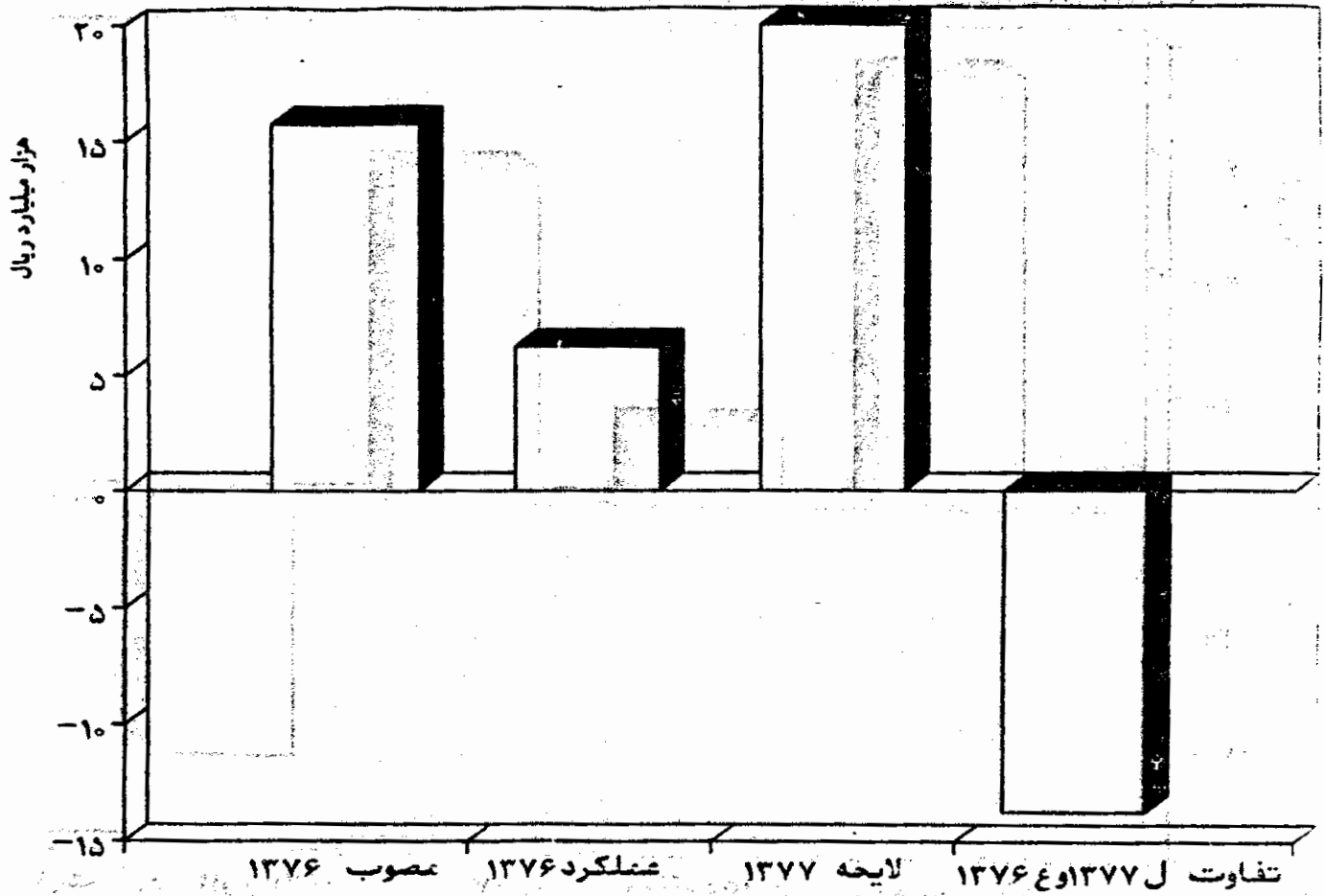
نمودار شماره ۱۱ همین اقلام را برای درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا تعیین نموده است. ستون آخر نشان می‌دهد در مورد درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا، لایحه ۱۳۷۷ حدود ۱۳,۷۶۵ میلیارد ریال بیشتر از برآورد عملکرد ۱۳۷۶ پیش‌بینی درآمد نموده است، که با توجه به نمودار شماره ۱۲ مشخص می‌شود که حدود ۴۹۱۹ میلیارد ریال آن به درآمد حاصل از خدمات یعنی کد ۴۱۰,۰۰۰ مربوط می‌شود. در مجموع به نظر می‌رسد که ارقام مربوط به سایر درآمدها که در لایحه بودجه سال ۱۳۷۷ آمده‌اند کاملاً در دسترس نبوده و شاید بتوان گفت عمدتاً خارج از دسترس می‌باشند.^۱

۱. در گزارش شماره (۷) درباره لایحه بودجه ۷۷ عدم تحقق سایر درآمدها برابر با ۵/۱ هزار میلیارد ریال و کمی بیشتر از این رقم در گزارش شماره (۴۰) برابر با ۶ هزار میلیارد ریال برآورد شده است.

نمودار شماره ۱۰- درآمدهای حاصل از انحصارات و مالکیت دولت (کد ۳۰۰۰۰۰)

نمودار شماره ۱۱- درآمدهای حاصل از خدمات و فروش کالا (کد ۴۰۰۰۰۰)

نمودار شماره ۱۲- درآمدهای حاصل از خدمات (کد ۴۱۰۰۰۰)

